

40 ROCZNICA POROZUMIENIA JASTRZĘBSKIEGO –

3.09.1980 R.

Podpisanie Porozumień Jastrzębskich w kopalni "Manifest Lipcowy". Jastrzębie Zdrój, 3.09.1980. Fot. PAP/CAF/S. Jakubowski

Porozumienie Jastrzębskie było trzecim, po gdańskim i szczecińskim, podpisanym latem 1980 r. Zdaniem wielu historyków, masowe strajki na Śląsku, których efektem były ustalenia zawarte w Jastrzębiu, wpłynęły na tempo i skuteczność negocjacji prowadzonych w Gdańsku i Szczecinie, a podpisanie Porozumienia Jastrzębskiego przypieczętowało wcześniejsze umowy.

3 IX 1980 o godz. 5.45 został podpisany dokument kończący strajk w KWK Manifest Lipcowy w Jastrzębiu-Zdroju: „Protokół porozumienia zawartego przez Komisję Rządową i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w dniu 3 września 1980 roku w Kopalni Węgla Kamiennego Manifest Lipcowy”.

Ze strony MKS „Protokół...” sygnowali: Jarosław Sienkiewicz (przewodniczący), Stefan Pałka i Tadeusz Jedynek (wiceprzewodniczący), Jan Jarliński, Piotr Musiał, Andrzej Winczewski, Marian Kosiński, Roman Kempieński, Mieczysław Sawicki, Kazimierz Stolarski, Ryszard Kuś, Waław Kołodyński, Władysław Kołduński, Grzegorz Stawski; ze strony rządowej: wicepremier Aleksander Kopeć, z-ca członka Biura Politycznego i sekretarz KC PZPR Andrzej Żabiński, minister górnictwa Włodzimierz Lejczak, sekretarz KW PZPR w Katowicach Wiesław Kiczan, podsekretarz stanu w Ministerstwie Górnictwa Mieczysław Głanowski, I z-ca wojewody katowickiego Zdzisław Gorczyca, rektor Politechniki Śląskiej Jerzy Nawrocki.

Jarosław Sienkiewicz pod koniec strajku został przewodniczącym komisji negocjacyjnej. Niekwestionowanym przywódcą strajku był **Stefan Pałka**. Drugą niezwykle ważną osobą był **Tadeusz Jedynak**, najtwardszy negocjator, który wprowadził zasadę, że nie przechodzimy do następnego punktu, zanim nie zakończymy poprzedniego.

Porozumienie Jastrzębskie było porozumieniem podpisanym bez doradców. To było wyłącznie nasze dzieło, od początku do końca, a przecież nie mieliśmy wykształcenia prawniczego, ekonomicznego – podkreśla Grzegorz Stawski członek Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego.

Oprócz poparcia wszystkich 21 postulatów gdańskich, wolnych sobót dla całej Polski oraz zniesienia niszczącej więzi rodzinne "czterobrygadówki", górnicy wywalczyli m.in. podnoszenie zarobków w ślad za wzrostem kosztów utrzymania. Władza zgodziła się też na wiele branżowych postulatów pracowników kopalń.

Jastrzębie-Zdrój 2-3.09.1980. Strajk w Kopalni Węgla Kamiennego Manifest Lipcowy. Negocjacje między Komisją Rządową a Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. Fot. PAP/B. Różyc

Strajk w kopalni "Manifest Lipcowy" (obecnie "Zofiówka") rozpoczął się 27 sierpnia na nocnej zmianie i miał przede wszystkim charakter solidarnościowy z protestującymi załogami Gdańska i Szczecina. Do 21 postulatów gdańskich górnicy dołożyli własne. Podpisane 3 września ok. 5.45 rano, po kilkunastu godzinach negocjacji, porozumienie objęło 29 punktów.

Ustalono m.in. wprowadzenie wszystkich wolnych sobót od początku 1981 r. oraz przyjęto zasadę bezwarunkowego przestrzegania dobrowolności pracy w dni ustawowo wolne. Zniesiono czterobrygadowy system pracy górników, co dało im wolne niedziele. Ustalono

też, że postulatem obniżenia wieku emerytalnego górników, aby m.in. mogli przechodzić na emeryturę po 25 latach pracy pod ziemią, zajmie się Sejm PRL.

Spora część przyjętych postulatów dotyczyła spraw socjalnych górników, ale także one miały później znaczenie dla pracowników w całej Polsce. Np. częstą wśród górników pylicę płuc zaliczono do chorób zawodowych, a jednocześnie uzależniono zaliczanie innych chorób do tej kategorii od opinii związków zawodowych, z czego korzystały potem także inne branże.

Porozumienie zagwarantowało wszystkim górnikom deputat węglowy i dodatek za rozłąkę z rodziną dla mieszkających poza domem. Świadczenia rodzinne miały być od tej pory jednolite w całej Polsce, co oznaczało ich podwyżkę do poziomu obowiązującego w wojsku i milicji. Władza zobowiązała się, że od 1981 roku ustalony będzie pułap minimalnych i maksymalnych płac w kraju.

Przyjęto również postulat sprzedaży mięsa i jego przetworów jedynie w ogólnej sieci handlowej (zamiast także w tzw. sklepach komercyjnych, po wyższych cenach) oraz likwidację talonów na atrakcyjne towary przemysłowe. Górnicy domagali się jednocześnie, aby zaopatrzenie w te towary było lepsze, a mięso było lepszej jakości i w większym wyborze.

Jeden z punktów porozumienia wskazywał na konieczność racjonalnej gospodarki złożami węgla, uznanego za dobro ogólnonarodowe. Górnicy wywalczyli ponadto przestrzeganie zakazu zatrudnienia pracowników do pracy na rzecz dyrekcji kopalń, obietnicę ograniczenia zatrudnienia w administracji oraz możliwość wnioskowania przez związki zawodowe o zmiany kadrowe w zakładach pracy.

W postanowieniach końcowych porozumienia uzgodniono powołanie komisji mieszanej, której zadaniem było czuwanie nad realizacją ustaleń. Taki mechanizm miał sprawić, aby sprawy sporne i różnice w interpretacji zapisów rozstrzygali ci, którzy tworzyli porozumienie. Strajkujący otrzymali gwarancję bezpieczeństwa i zapewnienie, że nie będą karani za strajk.

OPRACOWANIE WŁASNE: RYSZARD JAŚKOWSKI